

برای افراد حقیقی وجود دارد. نرخ بازار سیاه اما بیش از ۲۷۰ پزوبرای هر دلار است.

کمبود ارز خارجی در کوبا به حدی وخیم شده است که دولت در ابتدای سال جاری میلادی اعلام کرد ۲۹ پمپبنزین جدید افتتاح خواهد کرد که به منظور افزایش ذخایر ارز خارجی برای خرید سوخت، صرفاً پرداخت قیمت سوخت به دلار آمریکا خواهد بود. دستمزدهای بخش دولتی در دسامبر ۲۰۲۰ بیش از سه برابر شده بود تا به نوعی با افزایش قیمت کالاها و افزایش هزینه واردات، استانداردهای زندگی کوبایی‌ها حفظ شود. با این حال، تأثیرات این افزایش حقوق به سرعت محو شد زیرا هزینه‌های زندگی به قدری بالا رفت و مخارج مصرف کنندگان به قدری افزایش یافت که قیمت‌ها وارد یک ماریپج تومی شدند.

هرچند از زمان این اصلاحات نرخ تورم اندکی کاهش یافته اما نرخ رسمی سالانه هنوز به طرز نگران کننده‌ای بالاست و به ۳۰ درصد رسیده، نرخ‌ی که بیش از دو برابر میانگین منطقه‌ای آمریکای لاتین است. منطقه کارائیب به‌طور کلی بهبود اقتصادی قوی‌تری را پس از شیوع کرونا تجربه کرده، اما درآمدهای کوبایی‌ها بسیار پایین‌تر از سطح قبل از شیوع کوید باقی مانده و با توجه به اینکه درآمدهای صادراتی همچنان کاهش یافته و وابستگی به واردات کنترل نشده، نشانه‌های چندانی از رخداد تغییر ساختاری وجود ندارد.

تأثیر تحریم‌های آمریکا

کوبا ۶۰ سال است که با تحریم‌های ایالات متحده دست‌وپنجه نرم می‌کند اما تحریم‌هایی که در زمان ریاست جمهوری دونالد ترامپ بر این کشور وارد شد، اثرات بسیار مخرب‌تری بر اقتصاد این کشور داشت. این تحریم‌ها درآمدهای خدمات را کاهش داد، عرضه سوخت را با مشکلات بزرگی مواجه کرد و سرمایه‌گذاری خارجی در این کشور را تقریباً به صفر رساند.

امیلی موریس از مؤسسه یوسی‌ال آمریکا، در مقاله‌ای در وبسایت این مؤسسه، تحریم‌های ترامپ را بر اقتصاد کوبا، ویرانگر توصیف می‌کند. درست چند روز پس از اعلام اصلاحات اقتصادی در کوبا، این کشور به فهرست حامیان تروریسم اضافه شد. در نتیجه شرکت‌های خارجی ابتدا پرداخت‌ها را به تأخیر انداخته و در ماه‌های بعد محموله‌های وارداتی و قراردادهای صادراتی و برنامه‌های سرمایه‌گذاری در کوبا را لغو کردند. موریس می‌گوید: «از دست دادن گلوگاه‌های عرضه و ارز خارجی باعث افزایش تورم شده و عدم اطمینان را بالا برده و از بهبود اقتصادی جلوگیری می‌کند». اما این کارشناس مشکل اصلی کوبا را فقط در خود تحریم‌های ایالات متحده که در «اعتبار بخشیدن به لفاظی‌های انتخاباتی سال ۲۰۲۰ جو بایدن» می‌داند. بایدن درباره «سیاست شکست خورده ترامپ در کوبا» صحبت می‌کرد و قول می‌داد که سیاست‌های «مضر» ترامپ را در قبال کوبا تغییر دهد. به اعتقاد موریس اگر وعده‌های بایدن عملی می‌شد اصلاحات پولی فراهم می‌آمد. اما بایدن به‌رغم وعده‌های انتخاباتی خود، تحریم‌های کوبا را لغو نکرد. در نتیجه این تحریم‌ها مانع دسترسی کوبا به ارز خارجی شده و سرمایه‌گذاری مورد نیاز برای بازسازی اقتصاد را دور از دسترس کرده است.

شیوع کرونا

تقریباً اکثر کشورهای دنیا توانسته‌اند اقتصاد خود را از میان ویرانه‌های شیوع کرونا بیرون بیاورند اما در کوبا وضع فرق دارد. هرچند کوبا عملکرد قابل تحسینی در برابر کرونا داشت اما شیوع این بیماری آشفته‌گی‌های اقتصادی کوبا را تشدید کرد. بستن مرزها و اعمال قرنطینه، انقباض شدید اقتصادی و کاهش ذخایر ارز خارجی را به همراه داشت. قیمت بالای جهانی سوخت و مواد غذایی، به همراه کمبود ارز خارجی، با تنگناهای لجستیکی و افزایش هزینه‌های حمل و نقل، عرصه را برای اقتصاد کوبا تنگ‌تر کرد.

تحریم‌های ایالات متحده دسترسی به منابع حمایتی در برابر بیماری کرونا را مسدود کرد. در نتیجه دولت چاره‌ای جز کاهش سرمایه‌گذاری نداشت و نتوانست از کاهش حقوق واقعی جلوگیری کند. ناراضیاتی ناشی از محدودیت‌های کوید و کمبودهای گسترده به اعتراضات دامن زد و ناراضیاتی‌ها نشان داد که دولت در اعتراف به اشتباهات محاسباتی خود و سختی‌هایی که خانواده‌های کوبایی متحمل شدند چقدر آشفته‌وار عمل کرده است.

تورم جدید در راه است

هرچند دولت باز هم اصلاحاتی را در دستور کار خود قرار داده است اما روتینر در اواخر ژانویه در گزارشی از این کشور نوشت که کوبایی‌ها در انتظار موج جدید تورم هستند. اصلاحات مدنظر دولت دامنه‌وسعی دارد. این اصلاحات دربرگیرنده کاهش تدریجی یارانه‌ها، اقدامات رفاهی هدفمندتر، بهبود کارایی و پاسخگویی بوروکراسی دولتی و گشایش اقتصادی به روی مشاغل خصوصی است. هدف، تحریک نوآوری، تقویت سرمایه‌گذاری و بهبود خدمات عمومی است که در نهایت باید رشد و استانداردهای زندگی را افزایش دهد. به گفته اقتصاددانان این طرح ریاضتی که تمام جنبه‌های اقتصاد کمونیستی ضعیف این کشور را تحت تأثیر قرار می‌دهد، قر است که سرفی‌های آینده‌ای را که تا ۱۸ درصد تولید ناخالص داخلی این کشور هم رسیده، کاهش دهد.

در یک انتخابات دموکراتیک شرکت کنند، با پای خود رای می‌دهند». به این معنی که از این کشور مهاجرت می‌کنند. دفتر واشنگتن در آمریکای لاتین، در گزارشی می‌نویسد که مهاجرت از کوبا به بالاترین سطح خود از زمان انقلاب سال ۱۹۵۹ رسیده است. در طول سال‌های مالی ۲۰۲۲ و ۲۰۲۳ حدود ۲۲۵ هزار مهاجر کوبایی به ایالات متحده رفتند و ۳۶ هزار درخواست پناهندگی در مکزیک از سوی کوبایی‌ها امضا شد. این تعداد بیش از ۴ درصد جمعیت کوبا است. بسیاری از این مهاجران حتی به روسیه هم مهاجرت کرده‌اند، اما آمار دقیقی از مهاجران ساکن روسیه منتشر نشده است. وزارت آموزش و پرورش هم اعلام کرده در آغاز دوره تحصیلی در ماه سپتامبر، مدارس کوبا ۱۷۰۰ معلم از دست دادند.

البته تشدید تحریم‌های ایالات متحده در دوران ریاست جمهوری دونالد ترامپ نیز اقتصاد این کشور را بیشتر زمین‌گیر کرد. کوبا به فهرست کشورهای حامی تروریسم اضافه شد. در حالی که گردشگری کوبا در سال ۲۰۱۹ حدود ۱۱ درصد تولید ناخالص داخلی این کشور را از آن خود کرده بود، هنوز نتوانسته است از عواقب شیوع کرونا قدراست کند. در سال ۲۰۲۳ تعداد توریست‌ها در کوبا به سختی به ۲ میلیون نفر رسید، اما دولت انتظار ورود ۳/۵ میلیون توریست را داشت. بدشأنی‌ها و بدبختی‌های کوبا به همین جا ختم نمی‌شود. سال گذشته ونزوئلا تعداد محموله‌های نفت خام خود را که به این جزیره ارسال می‌کرد، کاهش داد، زیرا ونزوئلا خود در تلاش بود تا نفت کافی برای نیازهای خود فرآوری کند. بنابراین دولت کوبا جیره‌بندی سوخت را اعمال کرد و خاموشی‌ها در این کشور شایع شد.

کشاورزی و بخش خصوصی اسیر پنجه‌های کمونیسم

اما تحلیلگران بزرگترین مشکل کوبا را در تفکرات حاکمیت برای اداره این کشور می‌بینند. حاکمان کوبا هیچ علاقه‌ای به رشد بخش خصوصی این کشور ندارند. از سال ۱۹۶۸ که فیدل کاسترو اعلام کرد، «در این کشور آینده‌ای برای تجارت خصوصی یا خوداشتغالی وجود نخواهد داشت»، بسیار چیزها تغییر کرده است. رائول کاسترو، برادر و جانشین فیدل از سال ۲۰۰۸، تغییراتی در وضعیت مالکیت در این کشور به وجود آورد؛ از جمله اینکه مردم در کوبا حالا می‌توانستند خانه‌های خود را بفروشند و خانه‌های دیگری بخرند. اندکی پس از انقلاب کوبا در سال ۱۹۵۹، همه خانه‌ها در این کشور عملاً به مالکیت دولت درآمد. به کوبایی‌های ساکن کشور این حق داده شد که در خانه‌هایی که اشغال کرده‌اند، زندگی کنند و آن‌ها را به دوستان یا اقوام خود منتقل کنند. آنها مجاز به تعویض خانه هم بودند. اما خرید و فروش خانه ممنوع بود. حالا چند سالی هست هر چند که رمق، اما بازار مسکن در این کشور شکل گرفته است. همان زمان رائول اعلام کرد کشاورزان خصوصی می‌توانند ۶۷ هکتار زمین را اجاره کرده و خودشان آن را کشت کنند. او تعداد کسانی را که دستمزد دولتی می‌گرفتند ۲۰ درصد کاهش داد و اجازه داد شاغلان بخش خصوصی افزایش یابند. اما مشکلات اقتصادی کوبا با این ترندها هم‌راه به جایی نبرده است.

از سال ۲۰۱۸ و ریاست جمهوری میگل دیاز-کانل، شرکت‌های خصوصی در حال گسترش هستند. در سال ۲۰۲۱ کوبایی‌ها اجازه یافتند کارآفرین شوند و شرکت‌های کوچک و متوسط (با حداکثر ۱۰۰ کارمند) را اداره کنند. اکنون ۱۰ هزار شرکت خصوصی کوچک در این کشور وجود دارد و ۱۴ درصد تولید ناخالص داخلی کوبا از این شرکت‌هاست. بخشی از این شرکت‌های کوچک به کار واردات مواد غذایی، از جمله غذای فریز شده آمریکایی مشغولند.

در حالی که وضعیت اقتصادی کوبا هر روز بدتر از دبروز می‌شود، اما هر گونه تلاش بیشتر برای باز کردن درهای اقتصاد به روی بازار آزاد، با مقاومت مقامات ارشد حکومت روبه‌رو می‌شود که بسیاری از آنها دست‌پورده و آموزش دیده خود کاسترو هستند.

وضعیت به حدی وخیم است که استپان لازو، رئیس مجمع ملی قدرت خلق را هم شاکای کرده است. او در ماه دسامبر خواستار افزایش تولید شد، با این حال به نظر می‌رسد در این کشور شاکای بودن راحت‌تر از عمل کردن است. لازو خود در جرگه سیاستمداران قدرتمند کوبا است که مانع اصلاحات اساسی به‌ویژه در بخش کشاورزی این کشور هستند. کشاورزان کوبایی هنوز هم نمی‌توانند تجهیزات خود را وارد کنند یا بیشتر محصولات خود را مستقیماً به مصرف کنندگان بفروشند؛ در عوض کشاورز هر کاری را باید از طریق دولت انجام دهد. این در حالی است که دولت در رساندن سوخت و قطعات ماشین‌آلات به کشاورزان ناتوان است. براساس آمار رسمی، تولید محصولات کشاورزی کوبا بین سال‌های ۲۰۱۹ تا ۲۰۲۳ حدود ۳۵ درصد کاهش یافته است.

تفکرات همیشه اشتباه برای نرخ ارز

نمونه دیگری از تفکرات قدیمی و اشتباه در کوبا مربوط به نرخ ارز است. در ژانویه ۲۰۲۱، دولت کوبا اصلاحات اساسی ارز و قیمت دلار را در دستور کار خود قرار داد. سیستم دوازدهی کوبا در این سال لغو شد. دولت امیدوار بود که این حرکت باعث ایجاد انگیزه در بازسازی و نوآوری اقتصادی برای بهبود کارایی، کاهش وابستگی به کالاهای وارداتی و در نهایت تحریک رشد صادرات شود اما همه چیز طبق برنامه پیش نرفت. هنوز نرخ‌های رسمی ثابت ۲۴ پیزو کوبا به ازای هر دلار آمریکا برای شرکت‌های دولتی و ۱۲۰ پیزو کوبا به ازای هر دلار

از سال ۲۰۱۸ و ریاست جمهوری میگل دیاز-کانل، شرکت‌های خصوصی در حال گسترش هستند. در سال ۲۰۲۱ کوبایی‌ها اجازه یافتند کارآفرین شوند و شرکت‌های کوچک و متوسط (با حداکثر ۱۰۰ کارمند) را اداره کنند. اکنون ۱۰ هزار شرکت خصوصی کوچک در این کشور وجود دارد و ۱۴ درصد تولید ناخالص داخلی کوبا از این شرکت‌هاست.

سیاسی افزایش یافته است. مهاجرت مردم این کشور رکورد زده است. آژانس گمرک و حفاظت از مرزهای ایالات متحده تخمین می‌زند که بیش از ۳۰۶ هزار کوبایی یعنی بیش از ۲ درصد از جمعیت کوبا، در سال ۲۰۲۲ از مرز جنوبی ایالات متحده عبور کردند. دولت کوبا اکنون تصمیم گرفته است که با این به قول کاسترو «گوسا‌نوها» رفتار بهتری داشته باشد. در اوایل ژوئیه سال گذشته، وزارت خارجه این کشور قوانینی را تصویب کرد که بازگشت کوبایی‌های خارج از کشور را آسان‌تر و ارزان‌تر می‌کند. اعتبار پاسپورت آنها را از ۶ به ۱۰ سال افزایش داد و هزینه تمدید پاسپورت کوبایی‌های مقیم ایالات متحده را به نصف کاهش داد (به ۱۸۰ دلار). هزینه نگهداری پاسپورت را که هر دو سال یک بار قابل پرداخت بود، حذف کرده است. کوبا در حال تغییر این قوانین است زیرا اقتصاد آن در وضعیت بدی قرار گرفته است. شیوع بیماری کرونا همراه با محدودیت‌های اعمال شده توسط ایالات متحده دریافت ارز خارجی را کاهش داده است. تعداد گردشگران کوبا در سال گذشته به یک چهارم تعداد سال ۲۰۱۹ رسید. کاهش تقاضای کشورهای خارجی برای پزشکان و پرستاران کوبایی نیز درآمد این جزیره را کاهش داده است. کمبود انرژی به تولید داخلی آسیب رسانده است. دولت تجارت خارجی و کارآفرینی را به اندازه کافی آزاد نکرده تا رشد اقتصادی را تسریع بخشد. قیمت کالاها در بازار سیاه رو به افزایش است.

سال گذشته دولت برنامه‌هایی برای دریافت پول نقد بیشتر از کوبایی‌های دیاسپورا به مرحله اجرا گذاشت: ۳ میلیون نفر کوبایی در ایالات متحده زندگی می‌کنند. براساس گزارش گروه مشاوره هاوانا در میامی، ۱۱۳ هزار کوبایی که بین ژانویه تا آوریل امسال از این جزیره دیدن کردند بیشتر از ۵۰۰ هزار کانادایی که در همان دوره به این جزیره آمدند، خرج کردند. کوبایی‌ها تومبیل کرایه می‌کنند و در رستوران‌ها و مغازه‌ها پول خرج می‌کنند و در تعطیلات ساحلی با اعضای خانواده ساکن در کوبا ازادانه به گشت‌وگذار می‌پردازند؛ هدف رساندن پول به کوبا است. آنها داروهای پزشکی، لوازم شست‌وشو و بهداشتی مانند خمیردندان را هم با خود به کوبا می‌آورند چون کوبایی‌ها در کشور خود قادر به خرید این اقلام نیستند. در کنار قوانین جدید مهاجرت، دولت محدودیت‌های واردات این محصولات را کاهش می‌دهد. امیلیو مورالس، رئیس گروه مشاوره هاوانا می‌گوید: «دولت کوبا به جای آزاد کردن بخش خصوصی، به جای اینکه بخش خصوصی را تحریک به رشد کند، وجود یک بازار غیررسمی را قوت می‌بخشد».

کوبایی‌ها خوشحالند که خمیردندان به‌دستشان می‌رسد. اما اقتصاد ورشکسته کوبا با پول‌ها و خمیردندان‌های گوسا‌نوها درمان نمی‌شود.

کوبایی‌ها پای خود رای می‌دهند!

اکنون بیست‌تعبیر جالبی از وضعیت سیاسی و اقتصادی کوبای حال حاضر دارد. این نشریه در مقاله‌ای در اوایل سال جاری میلادی نوشته بود: «بسیاری از کوبایی‌ها که نمی‌توانند

فعلان خصوصی

اطلاعات پروژه‌ها در اختیار بخش خصوصی قرار گیرد

برای بالفعل شدن ظرفیت‌های همکاری میان بخش‌های خصوصی ایران و مجارستان، باید اطلاعات پروژه‌های مستعد سرمایه‌گذاری در دو کشور، در اختیار بخش خصوصی قرار گیرد. به گزارش اتاق ایران آنلاین، محمدرضا بهرامن، نایب‌رئیس اتاق بازرگانی، صنایع معادن و کشاورزی ایران گفت: در سال ۲۰۲۲ کشور مجارستان بالغ بر ۱۱/۶ میلیارد دلار کالا از ایران وارد و ۴۲ میلیون دلار کالا به ایران صادر کرده است. این ارقام در مقایسه با صادرات ۱۵۰ میلیارد دلاری و واردات ۱۵۸ میلیارد دلاری این کشور در همین دوره زمانی، که مجموعاً ۳۰۸ میلیارد دلار بوده، بسیار کمتر از انتظار است. بهرامن تأکید کرد: برای تحقق این همکاری‌ها لازم است به‌صورت فعلا‌نه، اطلاعات پروژه‌های مستعد سرمایه‌گذاری در دو کشور از سوی مراجع ذی‌صلاح مورد مبادله قرار گیرد تا سرمایه‌گذاران علاقه‌مند بتوانند در توسعه طرح‌های منتخب و سرمایه‌گذاری مشارکت داشته باشند. او افزود: همکاری دو کشور، می‌تواند به توسعه فناوری و نوآوری در هر دو کمک کند.

آخرین وضعیت تولید خودرو توسط یک شرکت صنایع غذایی

طرح خودروساز شدن شیرین‌عسل در حال انجام است و به‌زودی اخبار جدیدی درباره آن شنیده می‌شود. به گزارش ایلنا، یونس ژالنه، رئیس اتاق بازرگانی تبریز گفته‌های خود درباره به صفر رسیدن بیکاری در تبریز و تبدیل شدن این شهر به شهری بدون بیکار را تشریح و اظهار کرد: اکنون در تبریز کارگری پیدا نمی‌شود و صاحبان کسب‌وکارها مجبورند برای تأمین نیروی کار مورد نیاز از اداره کار کمک بگیرند. رئیس اتاق بازرگانی تبریز درباره وضعیت پیشرفت طرح تولید خودرو در شرکت شیرین‌عسل به ایلنا گفت: طرح در حال انجام است و انشالله در آینده خبرهای مربوط به آن منتشر می‌شود. وی افزود: اگر از بخش خصوصی حمایت شود، هم اشتغال می‌آفریند و هم تولید و صادرات را توسعه می‌دهد. ۹۵ درصد اقتصاد در استان آذربایجان شرقی در دست بخش خصوصی است. شرکت‌های تبریز حاضر هستند بالاتر از حداقل حقوق دستمزد پرداخت کنند اما همچنان با کمبود نیرو روبه‌رو هستند.

مشکلی برای تأمین مرغ نداریم

با برآوردهای انجام‌شده برای ماه مبارک رمضان و ایام نوروز پیش‌بینی‌ها انجام شده و نگرانی در تأمین بازار گوشت مرغ وجود ندارد. به گزارش خبرگزاری مهر، علی ابراهیمی، مدیرعامل اتحادیه مرغداران گوشتی کشور گفت: در ۳ ماه پایانی سال ماهانه ۱۵۰ تا ۱۵۲ میلیون قطعه جوجه‌ریزی انجام می‌شود و کمبودی در بازار گوشت مرغ وجود ندارد. وی درباره تأمین بازار ماه مبارک رمضان افزود: با برآوردهای انجام‌شده برای ماه مبارک رمضان و ایام نوروز پیش‌بینی‌ها انجام شده و نگرانی در تأمین بازار گوشت مرغ وجود ندارد. در حال حاضر آمار تولید نسبت به مصرف بالاتر است و باید مرغ مازاد موجود از سطح بازار جمع‌آوری شود. مدیرعامل اتحادیه مرغداران گوشتی کشور با اشاره به افزایش سرانه مصرف اظهار کرد: گرانی گوشت قرمز سبب شده بازار، تقاضای گوشت مرغ افزایش پیدا کند. البته این موضوع مربوط به کشور ما نبوده و بازار تقاضای این محصول در جهان رو به افزایش است.

ادامه سر مقاله

واقعیت این است که کارایی هزینه‌های دولتی در همه امور به‌ویژه در حوزه اندیشه و فرهنگ، نهنتها سازنده و مفید نیست؛ بلکه در مسیر اتلاف و بیهودگی است؛ هزینه‌هایی که برای تولید محصولات فرهنگی بسیار ابتدایی صرف می‌شود و سر به فلک می‌زند. در حالی که تولیدات فرهنگی از سوی مردم به‌صورت افرادی یا جمع‌های کوچک چنان خلاقانه است که هر بیننده‌ای تعجب می‌کند. عین همین تفاوت را در همه حوزه‌ها به‌ویژه اقتصادی هم می‌توان دید. حیف که سیطره دولت بر متغیرهای اصلی چون ارز، انرژی، تسهیلات بانکی و مجوزها چنان شدید است که راه را بر هر نوآوری می‌بندد و اجازه تحرک نمی‌دهد.